

Miðvikudaginn 27. mars 1991.

Nr. 97/1990. **Vatnsleysustrandarhreppur**

(Skúli Pálsson hrl.)

gegn

Vogum hf.

(Páll Arnór Pálsson hrl.).

Gatnagerðargjald. Lögveð. Stjórnarskrá. Sératkvæði.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Guðrún Erlendsdóttir, Bjarni K. Bjarnason, Hjörtur Torfason, Hrafn Bragason og Þór Vilhjálmsson.

Áfrýjandi skaut máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 12. mars 1990. Hann krefst þess, að hið stefnda hlutafélag verði dæmt til að greiða hreppnum 894.115 krónur með tilteknum vöxtum, þar með töldum hæstu lögleyfðu dráttarvöxtum eftir vaxtalögum nr. 25/1987 frá 1. október 1989 til greiðsludags. Þá krefst áfrýjandi málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti, sem beri dráttarvexti eftir vaxtalögum. Loks gerir hann kröfu um viðurkenningu lögveðs-réttar í Hafnargötu 1, Vogum, Vatnsleysustrandarhreppi.

Hið stefnda hlutafélag krefst staðfestingar hins áfrýjaða dóms og málskostnaðar hér fyrir dómi með dráttarvöxtum.

Málsatvik eru rakin í héraðsdómi.

Úrslit máls þessa ráðast af lögskýringu, sem er með sama hætti og lýst er í dómi Hæstaréttar í máli nr. 98/1990, sem upp var kveð-inn fyrr í dag. Þess er þó að geta, að hús hins stefnda hlutafélags er við Hafnargötu, sem er þjóðvegur í þéttbýli, eins og kemur fram í nýnefndum dómi. Eins og þar segir, var áfrýjanda ekki skylt að halda kostnaði við þessa götu utan við uppgjör við aðrar fram-kvæmdir og bíða framlags af vegafé til að greiða hann. Þá er þess enn fremur að geta, að samkvæmt skýrslum lögmanna aðila er gangstétt ekki við athafnasvæði við Hafnargötu, þar sem hús stefnda er. Á því ber þó að byggja, að gangstéttir hafi verið lagðar þar við götuna, sem þurfti miðað við aðstæður. Eru ekki lagarök til þess, að hið stefnda hlutafélag geti skorast undan því að taka þátt í kostnaði við gangstéttir, eins og á standur. Að þessu athuguðu

og með tilvísun til forsendna dóms í máli nr. 98/1990 verður í máli þessu svofellt

D ó m s o r ð:

Stefndi, Vogar hf., greiði áfrýjanda, Vatnsleysustrandarhreppi, 894.115 krónur með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá 19. október 1989 til greiðsludags.

Málkostnaður í héraði og fyrir Hæstarétti fellur niður.

Viðurkenndur er lögveðsréttur áfrýjanda í fasteign hins stefnda hlutafélags, Hafnargötu 1, Vogum, Vatnsleysustrandarhreppi, til tryggingar 894.115 krónum með vöxtum eftir dómi þessum.

S é r a t k v æ ð i

Bjarna K. Bjarnasonar hæstaréttardómara.

Þegar það er virt, á hvern hátt áfrýjandi hefur lagt mál sitt fyrir dómstóla, og með hliðsjón af 3. gr., 5. gr., 2. mgr. 6. gr. og 4. gr. laga nr. 51/1974 um gatnagerðargjöld, sbr. 1. gr. laga nr. 31/1975, 10. gr. reglugerðar nr. 284/1985 um gatnagerðargjöld í Vatnsleysustrandarhreppi og að öðru leyti með vísan til forsendna hins áfrýjaða dóms tel ég, að staðfesta beri hann, en málkostnaður fyrir Hæstarétti eigi að falla niður.

S é r a t k v æ ð i

Hjartar Torfasonar hæstaréttardómara.

Viðhorf mín í máli þessu ráðast af lögskýringu, sem er með sama hætti og lýst er í sératkvæði í máli nr. 98/1990, þar sem dómur var upp kveðinn fyrr í dag. Með vísan til forsendna, sem þar greinir, og til atkvæðis meiri hluta dómenda í máli þessu er ég samþykkur niðurstöðu þeirra.

Dómur aukadómþings Gullbringusýslu 13. desember 1989.

I.

Mál þetta var tekið til dóms að loknum munnlegum málflutningi 23. nóvember sl.

Stefnandi er Vatnsleysustrandarhreppur, kt. 670269-2649, Vogum, Gullbringusýslu.

Stefndi er Vogar hf., kt. 700269-5589, Hafnargötu 1, Vogum, Vatnsleysustrandarhreppi.

Dómkröfur stefnanda eru þær, að stefndi verði dæmdur til þess að greiða stefnanda kr. 894.115 auk [nánar tiltekinna vaxta svo og málskostnað].

Stefnandi gerir þá kröfu, að viðurkenndur verði lögveðsréttur til tryggingar dómkröfum í fasteigninni nr. 1 við Hafnargötu í Vogum, Vatnsleysustrandarhreppi, sem er þinglýst eign stefnda.

Af hálfu stefnda eru gerðar þær dómkröfur aðallega, að stefndi verði sýknaður af öllum kröfum stefnanda og að stefnanda verði gert að greiða stefnda fullan málskostnað með söluskatti.

Þess er jafnframt krafist, að málskostnaður beri dráttarvexti skv. 10. gr. laga nr. 25/1987 frá 15. degi til dómsuppsögu.

Til vara er þess krafist, að dómkröfur stefnanda verði lækkaðar verulega og að málskostnaður verði felldur niður.

II.

Málavextir eru þeir ... [sbr. dóm í málinu: Vatnsleysustrandarhreppur gegn Guðjóni Hannessyni, bls. 627-628 að framan] ... lauk þann 24. ágúst 1987.

Stefnda var sendur reikningur, dags. 6. ágúst 1987, þar sem hann var krafinn um B-gatnagerðargjald, eins og hér segir: „Stærð hússins Hafnargötu 1 er 5926 m³. Gjaldið að frádregnum 20% afslætti er alls kr. 894.115. Reikningurinn óskast greiddur fyrir 20. ágúst nk. Álagning B-gjalds til innheimtu í Vogum er kr. 27.877.447. Áætlaður heildarkostnaður við gatnagerðina á verðlagi í júlí 1987 er alls kr. 31.211.026. Sé greitt á réttum tíma, er veittur 10% staðgreiðsluafsláttur.“

Í málinu liggur frammi ... [sbr. bls. 628-630 að framan] ... falli allur á stefnanda.

III.

Stefnandi byggir kröfugerð sína í málinu á því, að heildarkostnaður við framkvæmdir þær, sem hér um ræðir, hafi numið tæpum 32,5 milljónum króna. Heildarálagning B-gatnagerðargjalds af sama tilefni hafi numið rúmlega 28 milljónum króna miðað við verðlag í júlí 1987. Þá hafi verið búið að taka tillit til þess, að stefnandi felldi niður 20% áætlaðrar álagningar, þar sem framkvæmdakostnaður varð lægri en fyrirhugað hafði verið.

Gjaldtaka stefnanda er sögð byggð á þessum kostnaði. Miðist útreikningar B-gatnagerðargjaldsins við rúmmál fasteignar stefnda, eins og heimild sé fyrir í 5. gr. l. nr. 51/1974, sbr. 11. gr. reglugerðar nr. 284/1985. Sjá

megi af skýrslu Verkfræðistofu Suðurnesja hf., að heildarkostnaður (meðalkostnaður) framkvæmda hafi farið verulega fram úr heildarálagningunni, þannig að skilyrðum 4. gr. laga nr. 51/1974 hafi verið fullnægt. Þetta sé í fyrsta sinn, sem B-gatnagerðargjöld hafi verið innheimt í hreppnum.

Í réttarheimildum þeim, sem stefnandi byggir á, sé talað um kostnað við gerð gangstétta og bundins slitlags á götu. Stefnandi telur, að ekki fari milli mála, að þar megi telja með kostnað vegna undirbúningsframkvæmda, s.s. niðurfalla, lagna, uppgrafar, fyllingar og fl., sem telja verði eðlilegt vegna þeirra framkvæmda. Að sama skapi telur stefnandi eðlilegt og sanngjarnt að telja kostnað vegna graseyja og grasbletta við viðkomandi götu til kostnaðar við verkið, enda sé þá bundnu slitlagi og/eða gangstéttarlögn sleppt á viðkomandi stað og framkvæmdin í reynd ódýrari.

Stefnandi telur eðlilegt að líta á heildarkostnað framkvæmda á móti álgðum gjöldum, þannig að ekki þurfi að reikna út sérstaklega kostnað og álagningu við hvern götukafla. Eðli verksins sé slíkt, að ósanngjarnt væri að taka einstaka verkþætti út úr því. Þá beri til þess að líta, að raunkostnaður hvers götukafla sé í nær öllum tilvikum hærri en álagning á gjaldanda. Þá er vísað til skýringar í greinargerð Verkfræðistofu Suðurnesja hf. um kostnað, s.s. vegna aðkeyptrar verkfræðipjónustu og kostnaðar stefnanda.

Mótmælt er þeirri skoðun stefnda, að honum beri ekki að greiða gjaldið, þar sem fimm ár séu liðin, frá því að lagt var slitlag á Hafnargötu. Með álagningu B-gatnagerðargjalds sé stefnandi að leggja á gjald vegna framkvæmda árin 1986 og 1987, en ekki fyrir árið 1979, þannig að regla þessi eigi ekki við. Því til viðbótar megi geta þess, að gangstétt við götuna hafi fyrst verið lögð árið 1987, þannig að framkvæmdum hafi endanlega ekki lokið fyrr en með þeirri framkvæmd. Þá séu húseigendur við „þjóðvegi í þéttbýli“ ekki undanþegnir álagningu B-gatnagerðargjalds, þótt ríkið fjármagni að hluta framkvæmdir og þessi aðilar njóti þess, að framkvæmdakostnaður verði lægri. Stefnda hafi verið sendur reikningur, dags. 6. ágúst 1987, fyrir hans hluta gatnagerðargjaldsins, og nemi fjárhæðin stefnufjárhæð í máli þessu. Stefnda hafi verið sent lögveðsbréf auk almennrar áskorunar, sem birtist í dagblaði 18. ágúst 1987, án árangurs.

Af hálfu stefnanda er því á því byggt, að samkvæmt ákvæðum 3. - 7. gr. laga nr. 51/1974, eins og þeim var breytt með lögum nr. 31/1975, og II. kafla reglugerðar um gatnagerðargjöld í Vatnsleysustrandarhreppi nr. 284/1985 hafi stefnanda verið heimil álagning B-gatnagerðargjalda með þeim hætti, sem hún var framkvæmd.

Af hálfu stefnda er því haldið fram, að ekki séu uppfyllt skilyrði laga um gatnagerðargjald nr. 51/1974, þannig að unnt sé að leggja B-gatnagerð-

argjald á stefnda, og fá þessi skattlagning ekki staðist ákvæði 67. gr. stjórnarskrárinnar nr. 33/1944. Heimild sveitarstjórna samkvæmt 3. gr. laga nr. 51/1974 sé bundin við, að ekki hafi áður verið innheimt af hlutað-eigandi fasteign gatnagerðargjald, sem ætlað hafi verið a.m.k. að hluta til bundins slitlags. Þá girði 4. gr. laganna fyrir gjalddöku hjá stefnda, þar sem meira en 5 ár séu liðin, frá því að bundið slitlag var sett á Hafnargötu. Auk þess hafi kostnaður við þá götu verið fjármagnaður að miklu leyti með framlagi úr ríkissjóði vegna þjóðveggar í þéttbýli. Stefnandi hafi ekki fengist til að gefa upp tölur í því sambandi. Stefndi hafi hins vegar upplýst, að þau framlög hafi numið með uppreiknuðum fjárhæðum rúmlega þeirri fjárhæð, sem stefnandi hafi lagt á fasteignaeigendur við Hafnargötu. Árið 1986 hafi verið sett slitlag á Hafnargötu yfir það, sem fyrir var. Slík aðgerð hafi einungis flokkast undir viðhald götunnar og eigi að greiðast úr ríkissjóði.

Engum vafa sé undirorpið, að með orðunum „meðalkostnaður við framkvæmdir“ sé átt við meðalkostnað við framkvæmdir við hverja götu eða götukafila. Þessi skilningur komi berlega fram í dómi Hæstaréttar 1984, bls. 574, og 1984, bls. 560.

Þá sé sundurliðun stefnanda á kostnaði við framkvæmdir algjörlega ófullnægjandi, og nokkrum kostnaðarliðum sé ofaukið, svo sem kostnaði við óloknað framkvæmdir við grassvæði, við gróft, klapparvinnu og fyllingu, við hraðahindranir, við verkfræðipjónustu og umsjón hreppsins. Slíkir kostnaðarliðir falli utan þess að setja bundið slitlag á götu, sbr. 3. gr., en margir þeirra tilheyri A-gatnagerðargjöldum. Þá hafi stefnandi ekki upplýst, hvernig hann dreifir kostnaði á eigendur fasteigna við hverja götu, t.d. hvort gatnagerðargjöld elli- og örorkulífeyrisþega, sem fá gjöld niðurfelld eða frestun greiðslu, séu færð á kostnað gjaldanda. Sama eigi við um óbyggðar lóðir. Þá hafi stefnandi ekki upplýst, hver hafi verið kostnaður við hverja götu eða götukafila fyrir sig, og hafi hann þannig ekki fullnægt skilyrðum 4. gr. i.f. laga nr. 51/1974. Brjótí slík skattheimta í bága við 40. gr. og 77. gr. stjórnarskrárinnar.

Því er haldið fram, að álögð B-gatnagerðargjöld í Vogum séu gífurlega há og álagning gjaldsins með þessum hætti nánast eignaupptaka. Í sumum tilvikum eign stefnandi sér stóran hluta andvirðis fasteignar með lögveði, án þess að hann láti fasteignareiganda í té sambærilegt verðmæti í staðinn.

Við ákvörðun gatnagerðargjalds við Hafnargötu beri að taka tillit til þess, að meira en 50% lands við götubrún sé auð svæði, en engu að síður sé svæðið í heild 95% skipulagt. Það sé ósanngjarnt og óeðlilegt að láta íbúana við Hafnargötu taka eina þátt í kostnaði við götuna, þegar svo háttar til. Þá sé ekki heldur sanngjarnt eða lögmætt að láta fasteignaeigendur við aðrar götur greiða þann umframkostnað.

Gjalddagi B-gjalds sé, eftir að bundið slitlag hafi verið sett á eða gangstéttir hafi verið lagðar, skv. 4. gr. laga nr. 51/1974. Ef innheimta eigi gjöldin til að standa strauin af kostnaði við hvort tveggja, sé gjalddaginn, þegar framkvæmdum við verkið ljúki. Ákvæði 13. gr. reglugerðar um annað sé lögleysa. Við Hafnargötu sé framkvæmdum við gangstéttir ekki lokið að fullu, þannig að gjöld séu gjaldkræf. Mótmælt er vaxtakröfu stefnanda, vegna þess að gjalddagi kröfu hans sé óljós.

IV.

Með heimild í 5. gr. laga nr. 51/1974 og 11. gr. rglg. nr. 284/1985 um gatnagerðargjöld í Vatnsleysustrandarhreppi hefur stefnandi lagt sérstakt gatnagerðargjald á stefnda og aðra íbúa Voga miðaða við rúmmál bygginga. Álagningarheimildin sætir þeirri takmörkun samkvæmt 4. gr. laganna, sbr. 1. gr. laga nr. 31/1975, að gjaldið má ekki nema meira en meðal-kostnaði við framkvæmdirnar. Af þessu leiðir, að heildarálagning má ekki fara fram úr heildarframkvæmdakostnaði. Af þeim ástæðum virðist stefnandi hafa ákveðið að lækka álögð gjöld um 20%, þegar heildarkostnaður lá nokkurn veginn fyrir, en jafnframt hefur komið fram, að ekki er ætlast til, að kostnaður við „Gamla þjóðveginn“, sem engin hús standa við, sé reiknaður með í viðmiðunarkostnaðinum. Þegar frá hafa verið dregnar kr. 4.027.000 vegna framkvæmda við þann veg, nam heildarkostnaður samkvæmt útreikningi stefnanda á verðlagi júlímánaðar 1987 kr. 28.377.882, en álögð gjöld hins vegar kr. 28.002.261.

Stefnandi lét á árunum 1986 og 1987 leggja olíumalbik og „klæðingu“ á Hafnargötu í Vogum, en við þá götu stendur fasteign stefnda. Kostnaður við þá framkvæmd var á verðlagi júlímánaðar 1987 samtals kr. 5.345.617. Óumdeilt er, að 1980 var lokið lagningu bundins slitlags á Hafnargötu. Hins vegar voru ekki lagðar gangstéttir við götuna fyrr en árið 1987. Af hálfu stefnanda hefur því verið haldið fram, að hið upprunalega slitlag hafi þarfnast endurnýjunar. Því hefur verið mótmælt af forsvarsmanni stefnda.

Samkvæmt því, sem fram er komið í málinu, virðist lagningu slitlags hafa verið þannig háttað á árunum 1986 og 1987, að olíumalarlagið frá 1979 - 1980 var holufyllt og síðan lagt yfir það nýtt lag „klæðingar“ og að hluta olíumalbik. Upplýst hefur verið, að hið nýja slitlag var eingöngu lagt á, þar sem slitlag var fyrir. Er svo að sjá sem ekki hafi verið neitt gert við götuna, sem um munaði, frá 1980 til 1986, og virðist slitlagið, sem þá var sett á hana, hafa bætt úr samsafnaðri viðhaldsþörf. Lagningu slitlagsins 1986 til 1987 virðist að verulegu leyti hafa átt að fjármagna með árlegum framlögum af þjóðvegafé úr ríkissjóði skv. 32. gr. laga nr. 6, 1977. Ber því að fallast á með stefnda, að þessi framkvæmd hafi verið viðhaldsaðgerð, sem ekki verði fjármögnuð með álagningu sérstaks gatnagerðargjalds,

þar sem því skal varið til nýframkvæmda, en ekki til viðhalds. Var af þessum ástæðum nauðsynlegt að halda kostnaði við Hafnargötu sérgreindum.

Stefnandi byggir heimild sína til álagningar á stefnda á II. kafla rglg. nr. 284/1985 með stoð í 3. gr. laga nr. 51/1974, þar sem segir, að innheimta megi sérstakt gjald, sem varið skuli til framkvæmda við að setja bundið slitlag á götur í viðkomandi sveitarfélagi og til lagningar gangstétta. Eðlileg skýring á 3. og 4. gr. laga nr. 51/1974, sbr. 1. gr. laga nr. 31/1975, er, að sveitarstjórn sé heimilt að leggja sérstakt gjald á eigendur fasteigna við götur, þar sem bundið slitlag og/eða gangstétt hafa verið lögð, þannig að viðkomandi fasteignaeigendur hafi beint gagn af framkvæmdinni. Gangstéttin við Hafnargötu nær ekki niður á athafnasvæðið, þar sem fasteign stefnda er, og telst hann því ekki hafa beint gagn af framkvæmdinni.

Samkvæmt þessu ber að fallast á það með stefnda, að ekki hafi verið skilyrði til álagningar gatnagerðargjalds á hann, og sýkna hann af öllum kröfum stefnanda.

Eftir þessari niðurstöðu ber að dæma stefnanda til að greiða stefnda málskostnað, sem telst hæfilega ákveðinn kr. 100.000.

Dóm þennan kvað upp Sveinn Sigurkarlsson héraðsdómari ásamt Steingrími Gaut Kristjánssyni borgardómara og Valtý Sigurðssyni borgarfégeta. Dómurinn er fjölskipaður samkvæmt heimild í 2. mgr. 7. gr. A laga 85/1936, sbr. 9. gr. laga 28/1981. Skilyrði 2. ml. 2. mgr. er fullnægt.

D ó m s o r ð:

Stefndi, Vogar hf., skal vera sýkn af öllum kröfum stefnanda, Vatnsleysustrandarhrepps.

Stefnandi greiði stefnda kr. 100.000 í málskostnað. Málskostnaður beri dráttarvexti skv. 10. gr. laga nr. 25/1987 frá 15. degi eftir dómsuppsögu.